

Caspar Mauritius Peter Jordt

Prton Pseudos Vel Primum Falsum Socinianorum Exercitatio Generalis

Rostochii: Kilius, 1650

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738562246>

Druck Freier Zugang

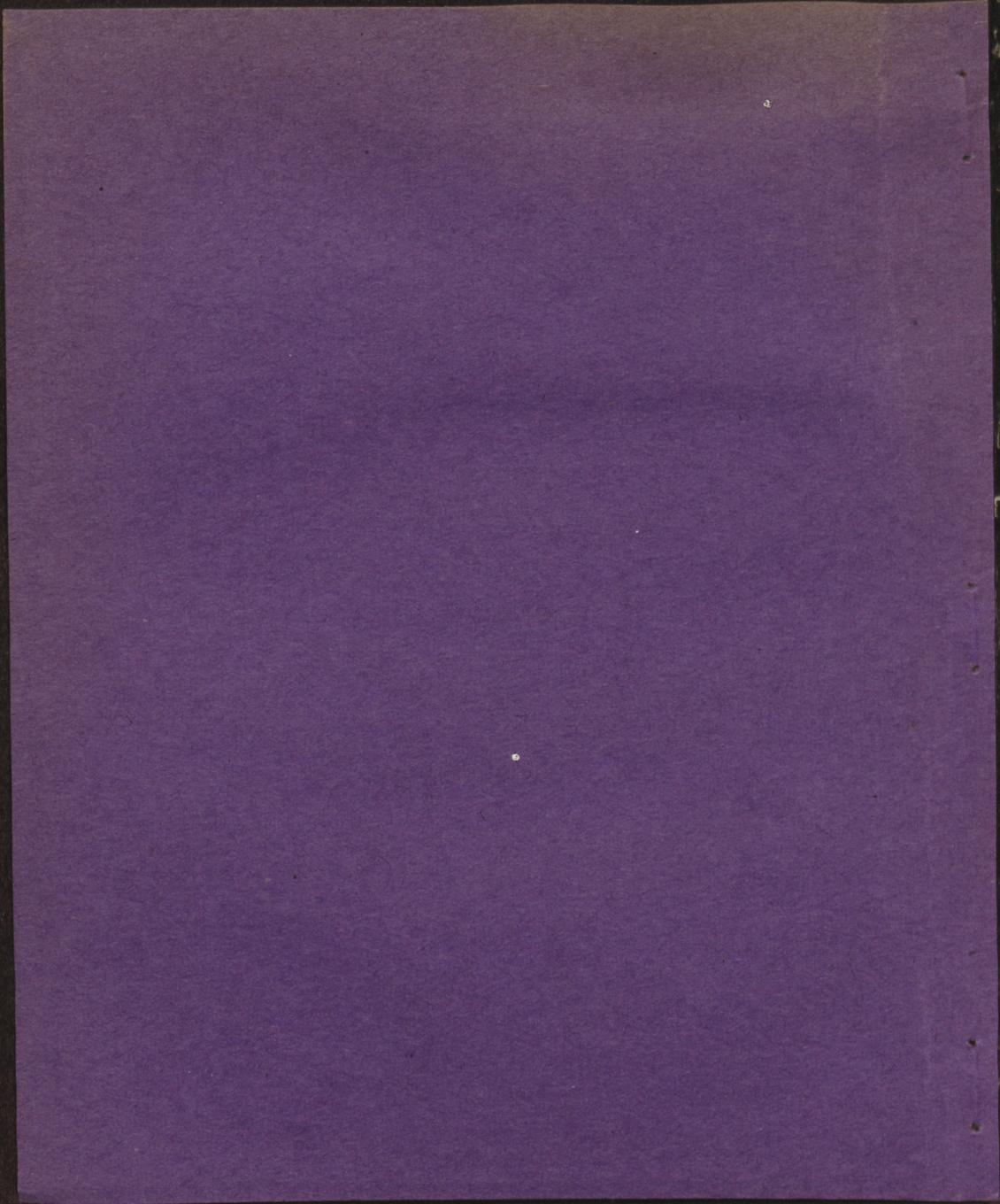
R. U. Nicol 1650

Mauritius, Caspar

Vert.: Jordt, Petrus

alt. Vorwort Mauritius

I

ΠΡΩΤΟΝ ΠΣΕΥΔΟΣ

19.

Vel

PRIMUM FALSUM
SOCINIANORUM.
Exercitatio Generalis

Quam

DEO OPT. MAX. MODE-
RATORE,
P R Æ S I D E

CASPARO MAURITIO, S. S.
Theol. D. & Prof. Publ.

atq; Ecclesiast.

Publico examini offert

PETRUS Zordt/ Flensburg: Hoff.

*Habebitur in Auditorio Majori
ad d. III. Septemb.*

•S(o)•

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.
ANNO M, DC, L,

1650

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

DUCE CHRISTO!
Prooemium.

Superiori anno per **DEI** gratiam Primum Falsum Calvinii & Sociorum esse male sanam rationem & libidinem novandi demonstravimus, subjuncto de Arminianis Corollario, in quo, cum Socinianismi passim illi à Calvinianis arguantur, obiter ostendimus, siquidem hac criminatio vera sit (quam non esse prorsus fictam, fatebitur, quisquis Arminianorum scripta cum publica cum imprimis privata inspexit) Arminianos alibi principia Socinianismi (sui non hausisse, quam in scholis præceptorum suorum Calvinianorum, Nimirum, cum abusus rationis & studium novitatis utramq; hic paginam faciant, utriq; famulatur & velut subordinatur) quoddam infirmarum hæreseon seminarium, quod est detorquere voces in scripturis occurrentes in significationes planè inusitatas & alienas. Huic culpa præ aliis multis caput adstrinxit Zwinglius, quem secuti sunt Calvinus alijq;, voces phrasæq; præscientiæ, hominis, Dei, omnî potestatis in cælo & in terra, omnium, mandî, vocationis ad fidem, defectionis à fide, corporis, edere &c. adedò corruptumpentes, ut Metaphorarum, Meronymicarum & impropriarum prædicationum nec finis sit nec modus. Hac aperta porta quid proclivius fuit, quam errare Arminianos & in casses incidere Socinianorum, quorum duces & ipsi è scholis Calvinianorum prodeuntes post Zwinglium & Calvinum hanc artem ita propriam sibi fecerunt, ut ipsis Calvinianis palmam reddiderint dubiam, imò præripuerint multis modis. Si quis enim Socini & sociorum (adde Anabaptistas eorumq; universam propaginem)

Scripta paulo diligentius examinet, ubiq; occurrunt specimina
luxuriantis in fidei misteriorationis, captationes singularium no-
varumq; opinionum, deniq; audacissima insolentissimq; depra-
vationes sanctarum scripturarum. Nec quicquam Socinianos
magis ridiculos facit, quam quod semper rationem crepantes, suis
nibili exceptionibus aduersus clarissima Scripturae loca id agant,
ut rationem omnem exuisse merito videri possint. Hoc ut in cla-
ra luce solloceatur, operam deinceps daturi sumus, Deum Opt.
Max. ex toto corde comprecari, ut ad perficienda destinata spiri-
tus sui potentissimi viribus largiter nos instruere dignetur.

THESIS I.

Optimus methodi artifex Aristoteles oportune
monet lib. 2. prior. cap. 20. quod & in Topicis inculcat, in
solutionibus vitiosarum consequentiarum non protinus
aggrediendam quamvis propositionem falsam, sed imprimis
esse incidendum πρῶτον ψεῦδος, hoc est, illam propositionem in qua
falsitatis radix, fundamentum & oervus haeret. Quia ergo abusum ra-
tionis & cupiditatem novitatis errorum, quos Socinianorum Theolo-
gia complectitur, fontem & saturiginem esse diximus, primum id quo
pacto fiat, ostendendum, ac deinde ipsi radici securis impingenda atq;
adigenda erit.

§ 2. Primum itaq; malè sana ratio peperit negationem summae
divinitatis Jesu Christi, & consequenter misterii Trinitatis. Olorod. in
Instit. cap. 4. § 3. Si ratio, inquit, expresse demonstrat Trinitatem
personarum in Deo esse falsam, quomodo ergo ull. homini ratione praedito in-
mentem venire potest, illam nihilominus veram esse posse. Crellius de uno
Deo Patre duos conscripsit libros, in quorum primo ex scriptura dispu-
tat, secundo ex ratione, sed, quia scripturae testimonis diffidit, ideo prio-
rem librum concludit argumento à ratione petito cum ait: Si vel ex
ipsorum aduersariorum sententiis vel ex confessis apud omnes axiomatibus
ac principiis argumentemur, quò id, nisi iniquissime reprehendere poterit?
praesertim si ostendamus dogma illud contradictionem, ut loquantur, impli-
care, seq; ipsum evanescere. Fatemur enim omnes saniores dogma nullum ve-
rum esse posse, quod contradictionem implicet, &c. Hoc enim principio sub-
lato omnis tollitur scientia; & ut tu milles demonstrares Deum esse in-
personis trinum, liceret tamen alteri aequè verè dicere, eum trinum non es-

se

se. Acqui ostendere haud difficulter possumus, dogma illud vulgare, de Trinitate personarum in una numero essentia contradictionem implicare. Haec Stenus Crellius qui ob causam modo dictam haud dubie lib. de Deo & ejus Attribut. cap. 17. Col. 13. seq. ex ratione primum impugnat personarum in una essentia pluralitatem idque ex inductione exemplorum, quibus patet, rem quamque; intelligentem, si una sit numero, unam tantum esse personam, non plures: postea demum ad Scripturam progreditur, Accedunt, inquam, aperta sacrarum Scripturarum testimonia &c. Adde Catech. Racov. pag. 36. 37. 55. 56. &c.

§. 3. Sentiant ergo, solum Patrem esse summum DEUM, Filiumque nec summum DEUM esse, nec à Patre ab aeterno genitum, imò ante Mariam matrem non extitisse, Spiritum item Sanctum non esse personam à Patre & Filio ab aeterno procedentem, nec usquam appellari DEUM; summa, evertunt, quantum quidem in ipsis est Trinitatis, quam credimus, misterium. Quo oppugnato non possunt non misterium incarnationis oppugnare. Cum enim Jesum Christum verum hominem esse manifestum sit, nec minus clarum, eundem summum & aeternum DEUM esse, relinquunt summum Deum hominem factum esse. Audiamus Crellium lib. de uno DEO Patre II. sect. 2. cap. 3. pag. 563 *Incarnationem*, ait, coguntur omnes illi agnoscere, qui Christum supremum esse DEUM statuerunt. Cum enim eum natura hominem esse & certo tempore ex Virgine natum, ex sacris literis sit manifestissimum, necesse fuit, ut statuerent, eum seu ejus naturam divinam ita assumpsisse humanam, ut unitate persona manente DEUS simul esset & homo. Nam si DEUS & homo diversa essent personae, nec Filius DEI homo, nec homo Filius DEI fuisset. Haec ille. Quia autem negant Filium DEI summum Deum esse, consequenter negare necessum habent, eum hominem factum esse. Quantum autem & in hoc misterio rationi permittant ex dictis §. praeced. liquidum est. Volkelius lib. V. de Ver. Rel. cap. XI. Col. 456 sic orditur: Jam ut eum convincamus errorem, quo duo in uno Christi supposito natura inducta sunt, ita ut unus Christus & DEUS natura sit & homo; constanter dicimus, hanc opinionem nec cum sana mentis ratione convenire, nec ullo sanctarum literarum testimonio comprobari posse. Rationi ideo eam repugnare asserimus, quod mens nostra dicitur, fieri non posse ut duo forma substantiales, eaque perfecta in unum idemque suppositum cadant: cum sic non unum sed duo diversa supposita existant &c.

A 3

§ 4. Sic

S. 4. Sic negata Incarnatione negantur quoq; Christi officia, Propheticum, Sacerdotale, Regium eo quidem pacto, quo nos illa ex clarissima Scripturarum veritate deducimus. Qui enim negat Christum in Veteri Testamento existisse, negare tenetur, eum tunc propheticum exercuisse officium & per Prophetas locutum esse, atq; de beneficiis suis pariter & hominum officiis, (quorum utraq; evertunt & corrumpunt, illa quidem, negantes Veteres habuisse promissionem vitæ æternæ; hæc vero, contendentes perfectiorem Mosaicâ obedientiam perfectioribus mandatis debitam pro consequendo perfectiori præmio in N.T. à Christo requiri Volk. Col. 58. Ostor. Instit. cap. 20. pag. 143. 144) homines docuisse. Non entis enim nullæ sunt affectiones. Nec minus Christi negatur satisfactio, quæ primaria est sacerdotij Christi functio. *Si infinitarum loco, verba sunt Crellij contra Grotium pag. 471. unus substituat, qui id ferat, quod quilibet ex illis ferre debebat, an pro omnibus hac ratione satisfaciet? An si quis pro centum hominibus qui singuli centenos debebant aureos, centum tantummodo det aureos pro omnibus satisfaciet? pro uno quidem satisfacere poterit, sed non pro centum. Quanto autem minus satisfaciet, si & infiniti sint, & infinitum singulorum debitum, ipse vero id tantum solvas, quod unus debebat? Quod si ne sum quidem Christus, verè pro omnibus hominibus satisfecisset, si tantum pœnarum dedisset, quantum unusquisq; nostrum debebat, hoc est, mortem æternam subisset, quam subire non poterat; quanto minus satisfecisse censei debuit, cum id tantum luit quod ad debitum nostrum nullam proportionem habet? Hæc Crellius: qui si credere potuisset & voluisset, Christum nostrum esse infinitum Deum, ineptis illis rationculis abstinere maluisset. Neq; enim frustra Scriptura Deum summum τὸν Θεὸν & subjectivè & cum articulo positum redemisse Ecclesiam sanguine suo inquit. De qua re suo loco, DEO volente, agitur. Restat officium Christi Regium, quod ipsam negantes Christum supremum esse Deum eundemq; incarnatum non possunt non adoriri Sociniani contendentes tam deum Regem Christum evasisse, cum à mortuis resuscitatus, inq; cœlesti vitæ possessione collocatus est: regnum item Christi duraturum ad tempus, nec fore æternum, de quo videatur Volk. pag. 132. 144.*

S. 5. Neq; hic fititur, sed ad plures errores itur. Satisfactionem Christi pro nobis summis viribus oppugnant Sociniani, sicut dictum est. Hanc qui negat, consequens necessario est, ut neget quoq; satisfactio-

nem

nem Christi per fidem hominibus sive in Novo, sive in Veteri Testamen-
to imputari, hoc est, Christi obedientiam passivam nostram fieri haud
secus, ac si ipsi pro peccatis mortui essemus, ejusdemq; obedientiam acti-
vam nostram fieri, ut non tantum penam peccatis nostris debitam effu-
giamus, verum etiam jus vitæ aeternæ adeundæ nanciscamur, haud ali-
ter, ac si ipsi obedientiam legi debitam præstissemus. Quorum utrumq;
negant Photiniani, statuentes, Christum nec vice nostri passum, nec vice
nostri legem implevisse. Smalc. disp. poster. de bon. operib. *Quid mi-
rum*, inquit, nos damnare fidem in meritum Christi, cum nullum meritum
agnoscamus, & pro nugatoria fabula id totum habeamus. Unde fit, ut ju-
stificationem hominis peccatoris eoram DEO constituant in obedien-
tia propria: hanc enim fidei formam atq; animam esse dicunt, atq; à
viribus nostraq; probitate sive naturali sive acquisita arcessunt. Sic enit
Volkelius lib. 4. cap. 1. Col. 169. docet, postquam Evangelica doctrina ho-
mini innotuit, omnem vim vel officii præstaudi, vel divini imperij contuma-
citer respuendi in animi probitate vel improbitate constitutam esse. Et
Col. 527. aliquos dicit esse aptos ad vitam aeternam ac dispositos, quia pro-
bi fuerint animi, ac proinde ad fidem in Christum qua vita aeterna obtine-
tur, apti. Et Col. 553. animi probitatem, quæ Lidia præ cæteris imbuta erat,
in causa fuisse, cur doctrinam Christi amplecteretur. Et paulo inferius do-
cet Deum homines convertere, idem esse, ac Deum beneficiorum & pro-
missorum magnitudine homines commovere, ut se ad ipsum convertant legum
ipsius observantes reddantur, & animum alium induans. Hinc patet, arbi-
trii libertatem & vires in conversione τὸ ἀποκτείνω obtinere, nec sola
DEI gratia nos converti. Tandem, quia obedientia propria dicunt ho-
minem justificari, necessum est, eam perfectam fore, si in judicio DEI
admitti & consistere debet: proximum est ergo, ut Sancti in hac vita
legem DEI præstare perfectè posse à Socinianis statuatur, qui & hoc
addunt, renatos nequidem posse peccare. Vide de his omnibus Volke-
lium Col. 563, seqq. 167. 181. &c. Socinum de justif. pag. 77. ubi ait: ju-
stificari à Deo nihil aliud esse, quam à Deo justum pronuntiarì, id quod cer-
tè fieri necesse est, cum legi, quam dedit, præcepta servantur. Smalcium
disp. 9. cont. Franz. de Hypocritis.

§. 6. Errorem de liberi arbitrii viribus novi sequuntur errores.
Quorum primus est negatio peccati originalis: de quo sic disputat Vol-
kel. lib. 5. cap. 18. Col. 548. *Planè*, inquit, à recto rationis judicio alie-

MU 270

dum est, unum peccandi actum tantam vim habere, ut totam homini natura
 & sic etiam hominis voluntatem destrueret; cum ne unus quidam
 Adami naturam corrumpere potuerit. Nam alioqui si singuli peccandi
 actus tantam vim haberent, cum ex istorum hominum sententia, Adamum
 post istud tempus per tot annorum centurias, infinites peccasse necesse sit
 ne vestigium quidem ullum virium humanarum mansisset in eo reliquum;
 quanto autem minus in ipsius posteris, qui longa serie eum securi, numera
 rum istum peccatorum infinitis aliis auxerunt. &c. Porro peccati origi
 nalis negatio post se trahit negationem iustitiæ originalis, & vult mor
 tem naturalem non esse poenam peccati, hominemq; primum natura
 fuisse mortalem. Et, quod gravius est, peccati originalis negatio bap
 tismi necessitatem planè evertit, quem dicunt esse ritum externum non à
 Christo præscriptum, sed libere assumptum, temporarium non perpetu
 um, non esse organon regenerationis, nec facere salvos, infantes igitur
 Christianorum non esse baptizandos. Deniq; quod de Sacramento Ba
 ptismi negant Sociniani, idem de Sacramento Cœnæ negant Smalck
 Disp. 12. de Cæn. th. 77. *Certe hoc tantum non est cum ratione insanire,*
si dicatur, oralem manducationem aliquid in mente hominù esseere posse,
vel etiam spiritualem manducationem esse alligatam ad oralem &c. Sed &
hic Calvinianorum errant errorem de præsentia corporis dominici in
cœna, quam impossibile esse judicant. Impossibile est, inquit Ostorod.
in Instit. cap. 38. p. 332. corpus & sanguinem propriè manducare & bibere,
neq; tamen quicquam de corpore & sanguine sapere sed tantum panem &
vinum sensibus experiri.

S. 7. Primum errorum fontem unà cum exitiabilibus rivulis vidi
 mus: sequitur alter, cupiditas novandi. Hæc plurima monstra pepe
 rit, quæ ut in certas classes digeramus, methodi leges effragitant. Ubi
 notandum, haud malè facere eos, qui secundum diversam considera
 tionem DEI, Theologiæ objecti eminentissimi, rem expediunt. Nimi
 rum potest DEUS considerari quatuor modis 1. prout est in essentia &
 attributis 2. prout est creator 3. prout est Servator 4. prout est gloria
 tor. Secunda classis commodè in duas sectiones dividi posset: cum
 enim DEUS meritorie Servator, hoc est, Christus sit Servator omnium
 hominum, maximè fidelium atq; Ecclesiæ suæ 1. Tim. 4. 10. Eph. 5. 27.
 &c. prima sectio sibi considerandum sumere Servatorem omnium &
 totius mundi Tit. 2. 13. Joh. 4. 42. &c. altera eundem sumere posset,
 prout

prout est Servator fidelium & Ecclesiae per fidem, ministerium verbi & sacramenta. Sed hæc pluribus persequi nihil attinet. Restat ut secundum classes quatuor dictas novitates Socinianorum ordinemus: quamquam minimè diffidendum sit, neq; supra recensitos errores à profana novitate alienos esse, & tot nova dogmata v. g. de nova angelorum creatione aliisq; vel parturire eos, vel jam peperisse, ut omnia recensere infinitum pariter & inutile foret. Eminentiores ergo memoria causa secundum dictas classes collocabimus. Ad primam classem pertinent, quæ errant de Dei æternitate, immensitate, omnipotentia, omniscientia, simplicitate, iustitia & misericordia. Inauditum est, quod negant solum Deum esse æternum & *materiam informem DEO coeternam* ut a cum tempore, quod creatum negant, haud obscure statuunt cum Volkelio lib. 2. cap. 4. Crell. de Deo & At. 46. Adde quod Deum essentia immensum negant, ut patet ex Crellij lib. de Deo & At. col. 277. seqq. Inauditum est, *æternitatem habere partes, quarum una succedat alteri, alia prior sit, alia posterior*, quod statuit Crell. de Deo & At. Col. 127. seqq. Inauditum est, Deum non esse ita omnipotentem, ut etiam ex nihilo *negativo aliquid creare & corpus unum in pluribus simul locis præsens constituere possit* Volk. Col. 6. Crell. Col. 157. 160. Inauditum est, Deum non esse ita omniscium ut futura quoq; contingentia certo & infallibiliter sciat Crell. Col. 200. seqq. qui immanis error necessario secum trahit *negationem prædestinationis & electionis*, quæ res auditu nova & horrenda. Inauditum est Deum non esse simplicem, sed *compositum ex subjecto & accidentibus realiter à Deo differens* v. g. decretis, attributis Vok. Col. 493. Crell. Col. 346. 349. 349 & c. Inauditum est, *iustitiam Deo non esse essentialem, misericordiam item ipsi non esse DEO simplici atq; immutabili necessitate alligatam* Crell. Col. 287 & c. & Col. 281. Ad secundam classem referimus errores ipsorum de Creatione. Disputat Socin. in prælect. cap. 2 *non singulos tantum homines, sed integros populos hodiè inveniri, qui nullum penitus sensum divinitatè alicujus habent* v. g. in novo orbe &c. Ostorod. *per creaturarum intuitum DEI notitiam acquiri posse* negat in Instit. cap. 1. Quod, inquit, hominis de Deo & Deitate aliquid, illud non habent à natura nec ex consideratione creationis, sed ex auditu & aliorum relatione von hören sagen *siquidem Deum ab initio se hominibus manifestavit*. Sed hæc nova & absurda, quæ ipse Crellius lib. de Deo & Attrib. in ipso limine tractationis satis accuratè præstigavit. His

B

longè

longè ineptius est, quod habet Socin. lib. cit. pag. 7. per gentilem DEI cog-
nitionem etiam hominem Ethnicum magis DEO gratum esse. Ad tertiam
classem referimus monstruosas Socinianorum de Ecclesia DEI opinio-
nes. Error est, inquit Smalc. disp. 8. cont. Frantz. de Eccles. dum Eccle-
siam invisibilem partitur Franzius in triumphantem & militantem. Nul-
la enim reverà nunc est triumphans, sed olim futura est, cum Christus Jesus
venerit redditum unicuique secundum opera ipsius. Idem sect. 9. docet eum
Ostorodo, non necesse esse statuere semper aliquam præsertim visibilem
fuisse Ecclesiam, interim eam esse potuisse non negat. Et sect. 6. negat ve-
ram doctrinam esse notam Ecclesie: sacramentorum vero usum ad notam
Ecclesie referre, nimis rude esse docet. Huc pertinent errores de ministe-
rio Ecclesiastico: non requiri ad ministerium obeandam certam quandam
vocationem & posse aliquem sine vocatione Sacramenta licite administrare
Smalc. disp. de Ministr. sect. 7. nec esse ritum ordinationis futuro minis-
tro necessarium Theoph. Nicolaid in def. ministr. cap. 2. Adde alia
ejusdem farinae: festa sanctorum, pericopas Evangelicas &c. campanas non
recte retineri in Ecclesia Orthodoxa &c. Quæ utut leviuscula sunt, novi-
tate tamen sua turbant. Denique ad quartam classem referimus novita-
tes ipsorum & errores in Novissimis. Smalc. disp. de extre. Judic. sect. 3.
An spiritus ille qui ad Deum redit & à corpore separatus est sensu aliquo
præditus sit & an voluptate aliqua fruatur valde dubitare Socinianos di-
cit, imò credit aliter rem se habere. Ibid. excipit contra loca quæ à nostra-
tibus solent pro immortalitate animarum proferri, ut satis liqueat, nec
hanc apud Socinianos extra dubitationis aleam positam esse. Idem
Smal. disp. cit. Impossibile ait esse corpora talia olim existura, quæ carnes
& sanguinem habeant. &c. alia ergo nobis danda esse. Idem disp. de bap-
tism. sect. 5. contra cruciatum demonum & impiorum in fine mundi di-
sputat, quos putat delendos & annihilandos esse.

§. 8. Tantum de erroribus Socinianorum extantioribus, quos
ipso aliquot exercitationibus, DEO volente & dirigente, nobis sume-
mus oppugnandos. Interim, quia disputaturos necesse est in certis Di-
sputationis futuræ principiis convenire, primò de principio conclusio-
num Theologicarum aliquid constituemus, ut appareat, quæ sit hac in
parte Socinianorum sententia, cui an aliquando contraveniant, vide-
runt ipsi. Prima thesis hæc esto: Sola sacra Scriptura est norma credendo-
rum, & principium demonstrativum questionum mere Theologicarum, hoc
est,

est, earum, quæ lumine natura non innotescunt, sed tantum lumine re-
 velationis. Hæc thesis excludit rationem humanam, ejusq; captum Neq;
 tamen id volumus, ratione non licere in questionibus Theologicis uti,
 ut instrumento, quo apprehendimus, argumentationes efficitur, sed ne-
 gamus, eo uti licere ut argumento, hoc est, licere medium demonstrati-
 onis ad oppugnanda mysteria ex ratione petere. Malè ergo Crell. de
 Uno DEO Patre lib. prim. sub fin. & lib. de Deo & Attrib. div. col. 223.
 nos taxat, quod consequentius utentes, tamen ratione utendum nega-
 mus. Jam enim ostensum, quomodo ratione utendum, quomodo non,
 dicamus. Sed de partibus officioq; rationis non eodem modo loquun-
 tur Sociniani. Sunt, qui rationi tantum tribuunt, ut nihil credi posse
 contendant, quod rationi repugnet, Socin. de Author. Script. cap. 2.
 pag. 22. Nullo modo, inquit, verum esse potest, cui ratio communiq; sensus
 repugnet. Smal. lib. de errorib. Arrian. 1. cap. II. pag. 95. Theologia, in-
 quit, nihil habet rationi contrarium. Et lib. de vero & nat. DEI filio cap. 6.
 pag. 46. Certum est, quicquid rationi contrarium est, nec in sacræ literis
 scriptum extare, nec ex istis colligi posse. Adde Ollorod. cap. 6. Instit. pag.
 42. 43. Distingueri solent inter id, quod est contra naturam & rationem,
 & id quod est supra naturam & rationem. Smalc. in præf. contr. Franz.
 Supra rationem, inquit, multa habet religio & sacra Scriptura & hoc ipso
 maxime seipsam commendat: at contra rationem nihil, imò si rationi re-
 ligio adversaretur, hoc ipso falsitatem suam proderet, & religio non esset:
 Summa enim & ipsa ratio est religio. Crell. sub fin. lib. 1. de U. D. P. Su-
 perant quidem rationem mysteria, sed non evertunt; non extinguunt illa
 hujus lumen, sed perficiunt. Imò ratio mysteria, quæ per se invenire, non pote-
 rat. sibi revelata & percipit sola & amplectitur & defendit. Ratione utitur
 Paulus, dum resurrectionem probat; quod mysterium vel maxime aliàs ra-
 tionem superat. Sunt, qui nec hoc admittunt, contententes nihil credè
 posse quod à ratione capi & intelligi nequeat, ut loquitur Schliging. cont.
 Meisn. pag. 124. 125. cujus hæc loc. cit. sunt verba: Ea quæ ad credendum
 verè sunt proposita, quæq; in Scripturâ extant consignata a talia negamus
 esse mysteria, quæ scilicet captum rationis humana superent, & communem
 naturam cursum & ordinariam rerum indolem transcendant. Non ergo
 mirum, si rationem à norma credendorum non excludant, ut patet ex
 verbis Volkelij lib. 6. col. 651. Verbum DEI non potest peti aliundè nisi ex
 sacræ literis ac porro nulla alia in judicandū controversiū adhibenda est

norma, non exclusa interim sanatione &c. Quam esse audiendam contra crebra & aperta Scripturæ dicta ex Smalcio patet Serm. 8. cap. 1. in Johann. Credimus, etiamsi non semel atq; iterum, sed satis crebro atq; apertè scriptum exstaret, DEUM esse, quia hæc res sit absurda & sanationi plane contraria & in Deum blasphemia, modum aliquem dicendi committisci, quo ista de DEO dici possent, cum ista simpliciter ita ut verba sonant intelligerentur & ita sanctissimam Jesu Christi religionem pro turpissima omnibus videndam proponere. Socino in defens. animadv. in animadv. I. cap. III. p. 50. Capere mente, quippiam esse non posse seu aliquid negare, quia id esse non possit deprehendas, tantam vim habet, ut divina ipsa testimonia quantumvis prima facie aperta aliter interpretari permittat & cogat, quàm ipsa verba sonant.

§. 9. Enimvero hæc adversariorum verba, nisi ab aliis Socinianis corrigerentur, frustra quæcunq; disputationes instituerentur. Si enim aperta Scriptura non est audienda, frustra ex Scriptura disputatur, quam tamen solam esse fidei normam, & divinam tantum auctoritatem standum esse quoad credenda totidem verbis dicit Smalc. cont. Schefer. pag. 3. Hinc est, quod nobiscum contra Pontificios urgent Scripturæ perfectionem, ut patet ex Volkel lib. 5. cap. 7. Ostorodi in Instit. pag. 196. verba notari digna sunt: De hoc supplicio (agit de supplicio capitali hæreticorum) in libris N. T. nihil legitur, neq; suffiunt rationes, quia nimis foret periculosum rem tanti momenti hominis vitam imo æternam salutem concernentem humanæ rationi & iudicio committere. Subsumimus: omnia credenda concernunt hominis æternam salutem E. nimis periculosum foret ea humanæ rationi committere. Crellius apertis & clavis Scripturæ testimoniis negotium dijudicandarum fidei controversiarum committit, cum sub tit. lib. 1. de U. D. p. ait: Non repudiamus consecutiones legitimas, quibus & ipsi libenter utimur: sed in huiusmodi dogmate, quale id est, de quo disputamus, nisi perspicua simul & aperta eius explicatio proferri possit, consequentias legitimas nullas esse jure statuimus. Et mox: neq; vera nos requirimus, ut ipsum Trinitatis nomen ostendant: sed rem ac sententiam, quam eo nomine vulgo comprehendunt, in sacris literis perspicue ac clare expressam. Et paulo post: Cedendum esset in hominibus, si perspicuè sacrarum literarum testimoniis dogmata istud probarent. Huc pertinent verba Schlichting. contr. Meisa. pag. 67. Cum dicitur, inquit, sola sacra Scriptura est norma, vel opponitur aliorum scriptis & auctoritati, vel opponitur

nitur rationi. Si illud, concedo hanc assertionem. Si hoc, distinguo. Vel enim
agitur de rebus clarissimis verba in Scriptura consignatis & expressis, aut
ut de eorum sensu nemo sane mentis dubitare possit: vel agitur de rebus ob-
scuris, de quibus merito dubitari queat, an in Scriptura significata vel nomi-
nata legantur: si de illis agitur, concedimus hanc assertionem id quod vel
in primis ideo, quod certissimum sit scripturam nihil continere, quod mani-
feste rationi repugnet, seu veram contradictionem involvat, si vero de rebus
agatur obscuris, qui videntur, sine ratione rem non posse conspici, quae tamen
non in id adhibenda est, quasi Scripturae aliquid affirmanti vel neganti ali-
quid opponi possit, sed tantum ad declarandum, an quippiam in scriptura con-
tineatur, si continere constet, quis quid tandem ratio contradicat, falsi eam ne-
cesse est. Et pag. 78. Non ratio simpliciter repudianda est, praesertim si aper-
ta sit & evidens, quae nunquam veritati contraria esse potest, sed ratio pra-
viti affectibus, moribusque corrupta, cujus fatemur hanc esse indolem, ut cele-
sti veritati semper obstrepat. Haec Schlichtingius. Constat ergo ex dictis,
Socinianos clara & aperta Scripturae testimonia eo loco habere, ut illis
cedere oportere rationem obstrepentem concedant. Quod diligen-
ter notandum adversum Syllogismos Socinianorum: Omnis natura
intelligens est persona. Christi natura humana est intelligens. Ergo est per-
sona. Item: Ubi tres personae, ibi tres essentiae. In divinis tres sunt perso-
nae, Ergo ibi tres sunt essentiae. Si dicas, Majores horum Syllogismorum in
DEO & Christo non procedere & ἐν τῷ θεῷ loco adducas DEUM &
Christum, respondebunt sine dubio, hoc esse κενὸν ὄνομα nec posse pro
instantia adduci. Vetus scire debebant ex lib. 8. Top. cap. 2. non esse
absurdum aliquid, de quo controvertitur, instantiae loco adhiberi, si
scilicet praeter illud non aliud detur, quod ab universali propositione
excipi possit. Sic, si quis has majores urgeat: Omne ferrum in aquam
injectum fundum petit & in eo manet: Posito Sole, ponitur ejusdem
motus &c. recte excipiuntur ex libris Regum & Josuae nota exempla.
Dices: atqui de his Scripturae clare testatur. Respondeo recte: redigatur
ergo res ad scripturam clare loquentem, eiq; ratio humana desinat
obstrepere atque obmurmurare. Non est nobis data Scriptura, ut crucem
nobis DEUS figeret: impens DEI omnipotentis & veracis beneficium
est, quo mentium nostrarum tenebrae dispellantur. Tuto ergo fidere
possumus DEO in verbo suo clare loquenti: is enim si nos decipit, be-
ne decipimur.

§. 10. Haftenus ergo videri posset aliquis esse inter nos & Photinianos consensus. Interim, quia protestatio eorum facta est contraria, thesin nostram breviter firmabimus. Primum quidem ita: si credenda superant rationem, hæc illorum principium demonstrativum esse nequit. At verum prius, fatentibus adversariis. E. & posterius. Majoris connexio patet: quia principium demonstrationis oportet esse proprium, domesticum, vernaculum, re demonstranda non inferioris generis, sed ejusdem. Porro, cui soli competunt normæ proprietates, illud solum est norma. Atqui normæ proprietates soli competunt Scripturæ, E. Major extra controversiam est. Minor inde probatur; normæ proprietates inter alia sunt infallibilitas & invariabilitas, quarum neutra in rationem quadrat, ut manifestum est. Tertio, si ratio ne quidem rerum naturalium est norma, multo minus rerum supernaturalium esse norma potest: Connexio est manifesta: si enim ratio naturæ, cui tamen homogenea est, norma esse nequit, multo minus rerum majorum sublimiorum heterogenearum esse norma potest. At naturæ normam non esse rationem, liquidum est: non enim res normantur sive mensurantur ratione, sed contra ratio rebus mensuratur. Denique, quam non sit fideendum rationi in credendis, docent exempla Judæorum, de quibus Joh. 6. & Nicodemi Joh. 3. Thomæ Joh. 20. Abrahami, qui contra spem subspe credidisse dicitur Rom. 4. 16. Adde exemplum Pauli Gal. 1. 15, &c.

§. 11. Tantum de thesi prima. Altera hæc est: Etiam Scriptura Veteris Testamenti est norma credendorum. Socin. de Auctorit. Script. pag. 36. *utilem quidem esse dicit, ob plures causas lectionem V. T. iis, qui Novum recipiunt, non tam in necessariam. Dixerat pag. 35. fieri posse, ut Vetus Testamentum sit depravatum. Catech. Racov. pag. 7. sic scribit: Illi tantum (scil. Novi Testamenti) nec ullis aliis libris Religionis Christianæ veritas est comprehensa. Smalc. in præf. refut. Franz. Quis ex Veteri Testamento homini sensato dogma Trinitatû, quis Filij præternitatem quis satisfactioem & meritum Christi & similia ostendes?* Respondemus, omnia illa mysteria in Veteri quoque Testamento prodita esse suo loco demonstrabitur. Nunc theses nostræ probationem subjungamus. Primum, si Christus & Apostoli prædicationem Evangelij ad Canonem Veteris Testamenti regulârunt, atque inde hæreticos refutârunt, sequitur, Vetus quoque Testamentum esse normam credendorum. Quod enim Christus & Apostoli habuerunt pro norma fidei, id & nos pro hujusmodi

Iusmodi norma agnoscere oportet. De Christo res clara est vel ex unico
 Johannis loco cap. 5. 46. 47. Si crederetis Moysi, crederetis mihi: nam
 ille de me scripsit. Quod si scriptis illius non creditis, quomodo verbis
 meis credetis? Idem de Apostolis patet ex Act. cap. 24. 14. & cap. 26. 22.
 ubi Paulus protestatur, nihil se dixisse extra ea, quæ Prophetæ & Moses
 futura prædixerunt, qui tamen palam testatur cap. 20. 27. annuntiasse
 se auditoribus suis omne consilium DEI. Deinde, si scriptura V. T. non
 est norma, quæro, quo pacto Photiniani erroris convincere velint
 Judæos, qui Novū Testamentum non recipiunt? Deniq; si sacra Scriptu-
 ra Veteris Testamenti *θεόπνευστος* omnia complectitur ad fidem & cha-
 ritatem necessaria, sequitur, eam quoq; esse normam credendorum. At
 verum prius. E. & posterius. Majoris connexio claret. Nam esse sacram
 scripturam *θεόπνευστον* & simul omnia complecti ad fidem & charita-
 tem necessaria, necessario important normam credendorum. Minor
 liquer ex 2. Tim. 3. 15. Sed hæc de re infra uberius dicendum, cum Vete-
 res quoq; promissa habuisse spiritualia, remissionem peccatorum & vi-
 tam æternam ostendatur.

§. 12. Tertia thesis hæc est: Quæ per validam consequentiam è ver-
 bo DEI deducuntur, etiam sunt verbum DEI, etsi non verbotim atq; ex-
 pressè in sacra scriptura dicantur. Huic thesi contradicunt nonnulla
 Photinianorum effata. Ostorod. in Institut. cap. 4 pag. 48. rejectis
 consequentiis omnia expressè verbo & clara litera sacrae scripturae fun-
 data dicit esse oportere. Et hoc ipsum praxi perpetua nonnulli confir-
 mant propterea scilicet negantes Trinitatem, Incarnationem & Satisfa-
 ctionem, quia non possunt clara Scripturae litera demonstrati. Primum
 Ostorodi Argumentum contra Trachelium pag. 201. *Urget vocabulum
 Satisfactionis in Sacra Scriptura nullibi legi. & suspitione non care-
 re, si fidei articulus, & quidem is qui pro a & puppis religionis Christianæ
 sit, verbis & locutionibus in Sacra Scriptura nullibi usurpatum explicetur:
 Articulos fundamentales ad literam ista scriptos existare. Unde & alicubi
 Socinus, nomina, inquit, quibus Adversarij necessum habent uti ad sua do-
 gmata explicanda, nullam apud Sacros Scriptores legi. Inducunt quod-
 dam esse potest falsitas aporum dogmatum: faterur tamen se non hoc ut so-
 lido argumento ad Adversarios deprehendendos uti, sed ut iudicium saltem quod-
 dam falle sceleris facere. Inde est, quod alij Sociniani aperce Thesi no-
 stræ lupi eripiam. Sinalcius in responsione ad nova monstra Smigleci
 pag 126.*

pag. 126. Etiam ea, inquit, vera in scripturâ & pro scripturâ cavenda, quæ ex illis necessariò colliguntur, nemo nescit. Volkel. lib. 5. c. 7. sub finem, postquam dixerat, reliquum est sacris voluminibus ob ipsorum perfectionem nihil esse adijciendum, addit, hoc tamen non eo consiliò à nobis dictum existimari velim, quasi omnes dictiones, omnes sententiæ, omnesq; collectiones isdem literis ac Syllabis in Sacrà Scripturâ non expressas ob hoc ipsum repudiemus: Nam vel dictio, aut phrasis aliqua subaudiatur, vel sententia aliqua, si non verbis reipsâ tamen in sacris literis contineri potest, vel denique ex isdem colligi: Id autem qualescunque est perinde habendum existimamus, ac si discretissimè scriptum exstaret. Neque in sola verba sed præcipue in verborum sententiam animum intendere debemus. Ipse Ostorodus cap. 10. pag. 65. sic in institutionibus scribit; dicimus nequaquam sequi, etsi verba illa, quod Christum fecerit Deum, seu quod Christus factus sit DEUS in scriptura juxta literam non legantur, quod propterea non sit factus Deus. Sic Smalcius contra Smiglecius de verbo Incarnato pag. 42. Christum bis ascendisse in coelos probat consequentia. Habemus ergò hic quoq; Adversarios consentientes. Sufficere ergò potest pro roboranda nostra Thesi hoc unum argumentum, quicquid Christus & Apostoli pro verbo DEI habuerunt, illud est verbum Dei, At qui quod legitima consequentia deducitur ex verbo Dei Christus & Apostoli habuerunt pro verbo Dei, Ergò est verbum Dei. Minor probatur ex Matthæi 22. v. 26. Actorum 2. v. 25. seqq. cap. 10. v. 43. c. 18. v. 28. &c.

§. 13. Quarta & ultima Thesis hæc est: Sacra Scriptura à nemine salutariter intelligi potest sine gratuita illuminatione Spiritus Sancti. Huic Thesi contradicit Ostorodus in institutionibus c. 1. pag. 3 additq; pag. 6 Scripturam Sacram posse sine speciali operatione Spiritus Sancti fidem & obedientiam operari. Alij tamen Sociniani haud obscure Thesi nostræ assentiuntur. Catech. Racov. quærit pag. 17. Unde tot dissidia in eruendo Scriptura se sensu emergunt? Resp. hinc quia homines Scripturam vel negligentè legant, & non afferant sincerum & ab omnibus impedimentis atque cupiditatibus solutum animum, aut auxilium illud divinum donum nempe Spiritus Sancti, quod DEUS promisit, dies noctesq; eum invocantibus, non, quò par est studiò implorent, Volkel. quoq; lib. 5. c. 6. col. 388. requirit preces Deo adhibitas &c. Ostorodus denique instit. cap. 40. §. 4. Prophetas, ait, imprimis verbò apocalypsin non posse absq; Spiritu Prophetico intelligi. Nostra sententia est, hominem quidem irrogenitum, si diligentiam

tiam adhibeat, & sit instructus linguarum & artium cognitione; multa, quæ in sacris literis narrantur & docentur, intelligere posse, non tamen sicut ad salutem intelligi oportet; neminem enim posse certissimæ mentis assensu debitæque reverentiâ & promptitudinē suscipere Dei verbum, nisi eum Spiritus Sanctus illuminet illuminatione speciali & ordinariâ, quæ contingit per verbum, cujus explicatio petitur ex verbis usitato more acceptis, ut mox dicitur, Nunc id quod coepimus, expediamus, ut constet Spiritus Sancti illuminatione speciali opus esse ad Scripturam salutariter intelligendam. Primò, quem effectum Sacra Scriptura soli Deo, & ejus Spiritui attribuit, ille non est Spiritui adimendus. Atqui effectum specialis illuminationis Scriptura soli Deo & ejus Spiritui attribuit. Ergò. Minor exstat 2. Cor. 4, 6. ubi illuminatio cordium Deo tribuitur Johan. 1 9. Ubi Christus dicitur illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, Johan. 6 29. 1. Cor 3, 2. Philip. 2, 13. Secundò, Si Apostolis eorumque auditoribus necessaria fuit operatio Spiritus Sancti, ut verbo Dei, sicut ad salutem fieri par erat, consentirent, sequitur eandem nobis quoque necessariam esse. Atqui verum prius, Ergò & posterius. Minor patet ex Johan. 14, 26. c. 15. 5. 1. Cor. 2, 12. & 13. 2. Cor. 3, 3. Adde Luc. 18 34. Exempla Apostolorum; Johan. 20. Thomæ; Luc. 24. v. 25. Emauntinorum; Johan. 3. Nicodemi; Actor. 8. v. 21. Eunuchi; Actor. 16, 14. Lydia. Denique si ratio hominis cæca est in divinis & doctrinæ salutari repugnat, sequitur eam ad intelligendam Scripturam minimè sufficere. Atqui verum prius 1. Cor. 2. v. 14. Rom. 8, 5. Ergò.

§ 14 Prius quàm hinc discedamus, ut eo felicius hæc cum Socinianis incepta Disputatio procedat, addendum aliquid arbitramur de genuinis fundamentis, quibus inniti atque superstrui illa debet. Nisi enim sic via futurae disputationi munietur, fieri nequit, ut ratione & via procedat, utq; effectum fructumque, quem divino freni auxilio intendimus, consequatur. Media, quibus potest debetq; probari loci scripturæ interpretatio, alia sunt Apodictica, alia dialectica. Ad dialectica, refero autoritatem ecclesiæ & testimonia patrum potissimum primorum quatuor seculorū, quæ omninò reddere interpretationem aliquam probabilem possunt: ecclesia enim primitiva ab Apostolis non tantum textum scripturæ, verum etiam sensum accepit. Sed hoc medium à nobis suo loco relinquatur, nec in hac disputatione adhibebitur, cum constet Socinianos hoc mediò nolle obligari. Gratificabimur ergò adversariis

C

& tan,

& tantum a podictica media utgebimus. Quæ ad hæc tria revocari pos-
 sunt: phrasia, contextum sive antecedentia & consequentia & loca pa-
 rallela. In his mediis utriusque est consensus. Nam quod primum atti-
 net, a propria significatione non esse recedendum nisi necessitas urgeat, sana
 est Theologorum regula, inquit Smalcius in refutatione thesium Graueri
 de incarnat. Idem in refutatione Nov: mon: Smigl. pag. 2. & 162. sem-
 per, ait, sequenda est unius cujusve vocis & phrasæ communis significatio,
 nisi rationes valide adversum omnino suadeant. Adjungimus Crellium,
 cujus verba de Deo & attributis divinis columna 255. hæc sunt: Cum ver-
 ba certam ex instituto significationem, quanquam non semper unam, ha-
 beant; sintque adeo definitarum rerum inter homines symbola: sinceritas
 tñ divine est, ut, cum istis Symbolis utitur, & omnino ostendit, se hac ratio-
 ne suam nobis sententiam aperire velle, ita verbis utatur, prout lingua, quæ
 loquitur, ratio fert; non vero ad eum modum illa tacite accipiat, ut ab iis,
 qui audunt, non possit non aut contraria menti ipsius sententia aut ab ea
 plane aliena concipi. Quod quidem fieret, si novas ac plane inusitatas voci-
 bus aut phrasibus significationes inderet, de quæ iis homines, quibuscum lo-
 quitur, non moneret. Nihil id sane foret aliud, quàm homines deludere &
 cum aliquid significare illis videretur, nihil tamen significare, aut in erro-
 rem eos consilio inducere. Id quod à sinceritate prorsus abhorret. Huc per-
 tinet illud Enjedini in Psal 33. v. 6. Uno in loco Unius vocis plures & diver-
 se significationes resineri non possunt. Quæ verba notentur contra Crellium,
 qui in responsione ad Grotium pag 93. censet non debere censeri
 absurdum, sed potius elegans & sacris scriptoribus, quos multa paucis com-
 prehendere convenit, dignum, ut eadem verba duplicem habeant sensum.
 Hæc de primo legitimæ interpretationis medio sufficient; reliqua duo
 etiam ab Adversariis non possunt non approbari. Volkel. lib. 5. de ve-
 re religione c. 6. Col. 386. expresse utrumque medium ponit, cum dicit
 difficultates in sacris literis occurrentes expediendas *circumstantiarum*
cujusque loci consideratione, & similium locorum collatione.

COROLLARIUM I.

*Quod est Socinianorum, idem videtur esse Anabaptista-
 rum πῶτον ψεύδῳ, de quorum Theologia gangrana haud ita
 pridem disputationes XLIX, publici juris fecit Johannes Clop-
 penbur-*

penburgius Professor in Academia Franekerana. Nimirum insana ratio peperit negationem tum eorum, qua cum Calvinistis communia habent, tum vera in Christo carnis, cuius originem negant esse ex Maria & Patribus Davide, Abrahamo &c. Contra expressam & claram literam Luc. 1. v. 31 ubi dicitur Maria conceptura, quod non potest aliter intelligi, quã per conceptionem de substantia sua: unde etiã Christus dicitur v. 46 fructus ventris Maria hoc est formatus in utero ex propria Maria substantia, Adde Ebr. 2. v. 14. & 16. ubi dicitur communicasse carni & sanguini, sicut pueri &c. Gal. 4. 4. item Rom. 1. & IX. Gen. 3 &c. ubi dicitur ex Patribus esse secundum carnem, ex semine David, semen mulieris &c. quae evertunt hareticissimam absurdissimam & ineptissimam opinionem statuentium Christum per Mariam transivisse velut per canalium. Vide Clopp. Disp. II. IX. & XI. Quandoquidem ergo statuerint carnem Christi genitam à Patre ex Patris substantia: atq; hoc pacto dici DEI filium, non quod sit unus cum Patre in essentia DEUS, sed quod secundum carnem suam Patrem habeat in caelis, non possunt misterium Trinitatis non negare. Vide disp. Clopp. I. II. VI. & VII. Hoc negato, negatur incarnatio, de qua vid. disp. X. negantur officia Christi Propheticum, sacerdotale, regium, eo modo, quo hac oppugnant Sociniani. Negant in Ver. Testamento ullam fuisse promissionem rerum spiritalium disp. XII. XXIX. XXX. &c. negant Christum interpretatum tantũ esse atq; à corruptelis Pharisaorum purgasse legem moralem, quam cum Sociniani dicunt per variam additionem cultus spiritalis olim non revelati interpolatam, adeoq; à Christo tantum non antiquatam & emendatam Disp. XXXV. seqq. Pleraq; addicamenta Anabaptista communia cum Sociniani habent. Sic ad primum praeceptum dicunt additum de adorando Christo, de cavenda Christianis communionem cum idololatriis, ut de Anthropomorphitarum errore, quem hic errant, nihil dicam: ad secundum, de iuramento absolute illicito; ad tertium,

tiam, de abolitione sabbathi externi; ad quartum, de non informandis in pietate & adoratione liberis &c. de abolito magistratu per regnum Christi &c. ad quintum de bellis absolute illicitis, deq; abolito jure gladii, & prohibita quacunq; vindicta, sine discrimine: ad sextum, de adulterio oculorum & cordis, deq; dissolutione matrimonij inter fidelem & infidelem &c. ad septimum, de prohibita avaritia, de non solvendo vectigali magistratibus &c. Negant Christi satisfactionem disp. XLIX. Hac negata, negatur justificatio per fidem statuitur justificatio per opera disp. XX. de quorum perfectione ab Anabaptistis conficta vide disp. XXIV. & XXVI. Porro negato Christi merito negatur gratia conversionis, quam suspendunt à cooperatione virium humanarum Disp. XVI. XXII. & XXXIII. Hæc positis revertitur peccatum originis, & justitia originalis Disp. XIII. XV. XVI. XVII. negatur, mortem poenam esse peccati disp. XI V. baptismum infantum esse necessarium, aut licitum disp. XLV. XLVII. Adde Anabaptisticum errorem de presentia corporis Christi in cæna, quam juxta cum Socinianis & Calvinistis negant. Vide disp. XLIX. Tantum de prima errorum scaturigine: quod si vero de novitatibus & monstris opinionum Anabaptisticarum jam addendum aliquid esset, verendum foret ne exitum hac recitatio non sic habitura. Nam immensitatem essentia divina una cum invisibilitate & immutabilitate Dei negant disp. III. IV. V. Electionem ab eterno factam tollunt disp. XX. Ecclesiam ajunt sine macula esse in his terris debere disp. XXVI. ubi additur quo pacto corrumpant distinctionem Ecclesia in visibilem & invisibilem: negant, in Paradisum animas credentium deferri disp. XXVII. quas censens dormire, nec gaudio aliquo frui: negant mortuos resurrecturos iisdem numero corporibus disp. XXIX. negant unam esse Ecclesiam V. & N. Testamenti disp. XXX. Enthusiastos defendunt disp. XXXII. finem legis & initium Evangelij post mortem Christi constituent disp. XXXIV. Ecclesiastica consisto-

ria

*ria tollunt disp. XLIII. Adde, quae de vocatione ministrorum
 & stipendiis, quae negant deberi ministris, habent disp. XLIV
 quaeq; Donatistarum errori gemina defendunt in articulo de Ec-
 clesia disp. ult. ut taceam criminationes Scripturae (maximè V. T.)
 ut somnia sua tueantur, insectationes Philosophiae, commenda-
 tionem regni terreni Christi duraturi 1000. annos, communionis
 bonorum, polygamia &c.*

COROLLARIUM II.

*Cum Sociniani, Anabaptistis aliisq; fanaticis parvis faci-
 unt Novi Prophetae, quorum errores accuratè notavit atq; pu-
 blico confutavit scripto celeberrimus Nic. Hunnius. iidem
 sunt errorum fontes, nisi quis malit eos revocare ad capita tria
 2. Pet. 3. 16 expressa: τὸ ἀπαθὲς, τὸ ἀσθητικὸν καὶ τὴν ἑρβόλην
 τῶν γεαφῶν. Ad ἀπαθίαν referendum, quod Philosophiam
 vituperant (Hunn. lib. cit. §. 151.) quin & ipsam scripturam,
 ut quam non didicerunt, calumniantur ut literam mortuam
 §. 164. nec possunt ferre ut ejus efficacia salutaris commendetur
 §. 166. seqq. Evangelium faciunt concionem ira §. 744. seqq.
 deniq; scripturam dicunt ejusq; literam abolendam §. 168. seqq.
 allegorias nimirum extollescentes 171. unde fit, ut Christianos de-
 fraudent ministerio verbi externi §. 175. 259. seqq. 749. ipsiq;
 Verbi ministri 187. 750. quos volunt immediatè à DEO mis-
 sos, quiq; perfectè faciant, quae docent, tantum audiendos in Ec-
 clesia adeoq; eos demum legitimos verbi ministros habent, qui
 cum effectu & fructu evidente ac magno docent 197. seqq. de-
 fraudant libros devotus Ecclesiam 210. campis 214. 963. scholis
 & Academiis 234. seqq. quarum gradus insectantur 1032. do-
 ctrinam suam confuse nec intelligibiliter tradunt 346. de DEO
 insulas phrasas usurpant 501. deq; Christo inericatè 559. ut &
 de resurrectione loquuntur 861. deniq; sunt iniqui in personas ho-
 dierno-*

diernorum Ecclesie ministrorum 1017. eorum ministerium 109.
doctrinam 1027. in personas magistratum 1037. hypocrita, qui
camelum deglutiunt, 915, 918. 932. seq. 943. & alios onere gra-
vantes, quod ipsi ne digito quidem attingere sustinet 924. tumidi
& superbi 930. iudices perversi 937. turbatores 997. 1037. τὸ ἀσκή-
ματον πέπεριτ illam heresim plurimarum confusionem & velut
Babelem, dum solidis destituti fundamentis, omniq. circumacti
doctrina vento, prout lubido fere, Pontificiorum, Calviniano-
rum, Socinianorum, Anabaptistarū, Weigelij, &c. scabra sequun-
tur. Pontificiorum, dum urgent bonorum operum necessita-
tem ad salutem efficiendam, purgatorium &c. 355. 340. Calvi-
nistarum 356. dum contendunt, Adamum creatum proclivem
ad labendum, Christi carnem & sanguinem in sacra Cœna non
esse presentia, Christum esse exaltatum secundum divinam na-
turam 616. rejiciunt ritus circa celebrationem Cœna 964
exorcismum 966. hostias 969. vestes sacras 971. summa, omnes ce-
remonias 972 seqq. Socinianorum 357. dum negant Trinitatem
518. incarnationem 560. 726. satisfactionem in cruce 624. 731.
636. seqq. restitutionem amissorum in Adamo 655. 732. urgente
perfectam renovationem, ut nullum peccatum relinquatur 805.
fidem & agnitionem DEI esse obedientiam mandatorum 384.
500. 724. 771. seqq. sacramenta virtute spoliant 752. negant
eamdem carnem resurgere 896. docent penas damnatorum desi-
turas 899. &c. Anabaptistarum, dum enthusiasmos urgent &
raptus, quibus homo in truncum transformetur 282. 300. DEUM
in essentia corporeum statuunt 504. personas divinas confun-
dunt 542. negant veram Christi carnem 572. 727. quam dicunt
esse cœlestem 590. docent regnum Christi duraturum 1000. an-
nos in his terris ante iudicium extremum 685. &c. Weigelij
§. 946. &c. Osiandristarum dum contendunt justificationem
consistere in essentiali DEI justitia habitante in pijs 818. Fla-
cianorum, dum regenerationem fieri dicunt mutatione substantia

294: Imo cum Judæis, Turcis & Ethnicis faciunt 363. 364. statu-
 zentes Messiam nondum venisse, sed venturum ut mandana
 gloria orirentur Judæi, Jerusalem reedificatum & Judæos
 in Palestinam reductum iri &c. Ad salutem non esse necessa-
 riam Christi agnitionem. eum, qui pie vivit, posse sine Christo
 salvari 407. &c. Unde fit, ut reiciant nomen Lutterisch / Paa-
 pistisch &c. 955. rejiciant certos fidei articulos 391 (subscriptio-
 nem item, quæ fit certis confessionibus & formulis 982. seqq.
 neminem audeant condemnare, nec ipsi certi sint de doctrina
 sue veritate 464. seq. 476. 882. 888. 962. 981. seqq. quam nec
 audent palam profiteri 128. nec permittunt examinari 137. Et
 quia non sunt rectè fundati, docent inconsistentia 267. 374.
 monstrosa, v. g. in DEO esse septem spiritus, unde septiformes
 procedant mundi virtutes 512, Christum tempore Adami
 semel se humiliasse 602. Christum esse essentialem humilitatem
 610. Christum portasse peccata totius mundi, non solum homi-
 num 643. purgationem à peccatis fieri unicujusq. proprio 652.
 Christum hætenus dominatum non fuisse 674. & quæ sunt
 his similia quam plurima, quæ libro citato copiosius explicantur.
 Tandem depravationis scripturarum specimina qui cupit, is
 adeat lib. cit. §. 141. seqq. 312. 382. seqq. 226. 229. 261. 284.
 291. 321. 344. 411. seq. 482. seq. 584. seq. 594. 812. 826. seqq.
 851. seqq. 865. seqq. &c. &c.

Ad Præstantissimum Dominum Respondentem.

PRæsides Mauritio Socini dogma refutas,
 Impia, quæ docuit Syrmicus, esse probas;
 Crassos errores divina, (a) humanaque (b) jura
 Explodunt; contra hos, sis PEIRA, PETRE, volo.
 Exeat è terris Photini syrma malignum,
 Sufficiat nobis unica vera fides.

a) 1. Job. 5.
 v. 7. & c.
 10 v. 30.
 b) C 1. &
 tt. C de
 sum. Trin;

M. Christianus Woldenbergius, Crempâ
Holsatas J. U. C.

Ad

Ad Præstantiss. Dn. Respondentem.

Infausto FAUSTO dum cervus bella minaris;
Debita victori præmia Apollo parat.

M. Andreas Hojerus.

Allusio ad cognomen Dn. Resp.,
ex VII, Æneid,

Pastorale datur signum; Tua, *Sylvia*, Præda,
Quam pectis, quam fonte lavas, sertoq; co-
ronas,

præda manûm patiens, venantûm spicula cernit.
Ingens cordolium! Quis non candescat in iras.
Huc ades, & si quid *tibi* cordis, Collige turmas;
atq; imploranti similem Tibi, *Sylvia*, serva,

Lusie

Samuel Theodori.

via tollunt disp. XLIII. Adde, quae de vocati
 & stipendiis, quae negant deberi ministris, haec
 quaeq; Donatistarum errori gemina defendunt
 ecclesia disp. ult. ut taceam criminaciones Scriptur
 ut somnia sua tueantur, insectationes Philoso
 tionem regni terreni Christi duraturi 1000. an
 bonorum, polygamia &c.

COROLLARIUM

Cum Sociniani, Anabaptistis aliisq; fa
 unt Novi Prophetae, quorum errores accur
 blico confutavit scripto celeberrimus Nic.
 sunt errorum fontes, nisi quis malit eos revoca
 2. Pet. 3. 16 expressa: τὸ ἀπαθὲς, τὸ ἀσθηκτικὸν
 τῶν ἡαφῶν. Ad ἀπαθίαν referendum, qu
 vituperant (Hunn. lib. cit. §. 151.) quim & i
 ut quam non didicerunt, calumniantur ut
 §. 164. nec possunt ferre ut ejus efficacia salu
 §. 166. seqq. Evangelium faciunt concionem
 deniq; scripturam dicunt eiusq; literam abolen
 allegorias nimium extolentes 171. unde fit,
 fraudent ministerio verbi externi § 175. 25.
 Verbi ministri 187. 750. quos volunt immea
 sos, quiq; perfecti faciant, quae docent, tantu
 ecclesia adeoq; eos demum legitimos verbi min
 cum effectu & fructu evidente ac magno a
 fraudant libris devotis Ecclesiam 210. comp
 & Academiis 234. seqq. quarum gradus ins
 doctrinam suam confuse nec intelligibiliter tra
 insulas phrasas usurpant 501. deq; Christo i
 de resurrectione loquuntur 801. deniq; sunt in

C 3

